

Madonna – Immaculate Conception in Indo-Portuguese Collection of National Gallery

Alexandra Yaneva

National gallery, Sofia, Bulgaria

Abstract: Added in 1981 collection of Indo-Portuguese sculpture of National gallery is rare, little investigated and unique in its range in Europe. Going back to 17th century Madonna Immaculate Conception is chosen to be patronal representation of Portugal and later on it is being widespread in Goa, political and cultural center of the metropolis in India. Western European iconography of the Madonna is transformed by indian craftsman in a intriguing way. Collection of National gallery possess several examples that I intend to illustrate this with. Hopefully contribution of my paper will be presenting the phenomenon of Indo-Portuguese style through the prism of one of the most honored figures in Christianity - The Madonna and also starting the investigation of an abundant and a problematic museum collection.

Keywords: Indo-Portuguese Art; Christianity; Madonna; Rare Collections; National Gallery

Мадона – Непорочно зачатие в индо-португалската колекция на Национална галерия

Александра Янева

Национална галерия, София, България

Резюме: Постъпилата през 1981 колекция „Индо-португалска скулптура“ на Национална галерия е рядка по вида си, слабо изследвана и уникална по обхвата си за Европа. През XVII век Мадона – Непорочно Зачатие е избрана за патронен образ на Португалия като по-нататък се разпространява широко в Гоа, политически и религиозен център на метрополията в Индия. Западноевропейската иконография на Мадоната е претворена от индийските майстори по своеобразен начин. Национална галерия притежава няколко примера, с които възнамерявам да онагледя това. Надявам се, че приносът на моята студия ще бъде да представя феномена „индо-португалски“ стил през призмата на една от най-почитаните фигури в Християнството – Мадоната, както и да иницирам изследването на една богата и проблематична музейна колекция.

Ключови думи: Индо-португалско изкуство; Християнство; Мадона; Редки колекции; Национална галерия

Бележка на автора: „Индо-португалска скулптура“, „индо-португалска колекция“, „католическа скулптура от Гоа“, „християнско изкуство от Гоа“, „християнска скулптура от Гоа“ са синоними в пределите на настоящия доклад и касаят регистрираната през 1981 колекция на Националната галерия.

Въведение.

Колекцията се състои от близо 100 скулптурни произведения, сред които най-често срещани са образите на Св. Франсиск Хавиер¹ и Иисус Христос. Други застъпени са Св. Христофор, Св. Антоний Падуански², Св. Йосиф.

Датирани са XVI-XIX век, като се взема за отправна точка началото на християнизацията на Гоа и следващите столетия на културен синтез. Бъдещи изкуствоведски и засягащи технологията изследвания биха могли да отнесат произведенията към конкретни векове (Yaneva et al., 2021: 272).

Колекцията се отличава, както с многообразие на католически култови фигури, така и с възможността да се проследят вариациите в техните иконографски типове.

Изложение.

1. Цели.

Настоящото изследване има за цел да презентира широко почитания образ на Мадоната в контекста на рядка по своя вид колекция. Особеностите на индо-португалския стил ще бъдат илюстрирани с три представителни произведения от колекцията „Индо-португалска скулптура“ на Националната галерия.

2. Историческа рамка.

Годината е 1530-а, Португалия прави Гоа столица на своята митрополия, а от 1534-а и център на Римокатолическата църква в целия Изток. Монополът над търговията с подправки с Европа и Средния изток, принадлежащ дотогава на Венеция и Египет, отива в ръцете на Гоа³.

С колонизирането на най-малкия щат на Индия през XVI век започват строежи на учебни заведения и храмове.

С пристигането на известния като „апостол на Индийте“ Франсиск Хавиер (Goencho Saib, n. d.) през 1542-а на индийското население започва да се проповядва на родния език с помощта на преводачи.

3. Културният синтез.

Културният синтез в пределите на една колонизирана страна е неизбежен. Югоизточна Азия, и в частност Индия, е далеч по-отворена и неконсервативна за него в сравнение с Япония и Китай.

¹ Може да бъде срещнат като „Франциск Ксавиер“, но Св. Франсиск Хавиер е роден в Навара, Испания. Затова е коректно изписването на името да следва испанското му произношение.

² Св. Антоний от Падуа и Св. Антоний Падуански са една и съща фигура.

³ По текстовете за експозицията на уредника и изкуствоведа Искра Захаријева, приела колекцията през 1981

Терминът „индо-португалско изкуство“ засяга прочита на португалската архитектура, живопис, скулптура, интериорен дизайн и други от страна на индийската чувствителност и художествен опит (Noronha, n. d.).

В култовата скулптура ясно личат етапите на възприемане на европейската образност – в началото само на общия силует, по-късно на детайлите, по-нататък се стига и до цялостно асимилиране на европейския модел.

4. Мадона – Непорочно зачатие.

През 1646-а „Мадона – Непорочно зачатие“ официално става патронен образ на Португалия и се разпространява широко в завладяните по-късно територии (Yaneva et al., 2021: 285).

В Гоа покръстването в периода XVI, XVII, XVIII век се визуализира с Мадоната в ролята на Католическата църква, а змеят (змията) в краката ѝ е нехристиянската вяра, вярата, различна от християнската, била тя индуизъм, будизъм или друга.

Непорочно зачатие е най-сложната в теологично и иконографско отношение тема, засягаща личността на Мадоната (Kovachevski, 1992: 32-35).

Доктрината гласи, че Дева Мария е била свободна от първородния грях от момента на зачеването си, поради това е наричана и „Втора Ева“.

Оформянето на иконографията започва в живописата. Франсиско Пачеко и неговият трактат „Изкуството на живописата“ (1649) представят Мадоната като „жена облечена в слънце, под нозете ѝ месечина, а на главата ѝ венец от 12 звезди“ (Kovachevski, 1992: 32-35).

Изобразена е Девата, стояща върху змия, позиция, символизираща победата над първородния грях.

Тя е със събрани в молитва длани, в лице е момиче в юношеска възраст. Отличителен за иконографията на „Мадона – Непорочно зачатие“ е полумесецът, който е античен символ на НЕПОРОЧНОСТТА (Kovachevski, 1992: 32-35).

5. Еволюция на индо-португалския стил. Иконографски анализ на три култови изображения.

Подборът на три от общо седемте Мадони тип, „Непорочно зачатие“, от колекцията на Национална галерия има за цел да представи еволюцията на индо-португалския стил, като за целта ще послужи методът на иконографския анализ. Примерите ще илюстрират ритъма, с който индийският майстор работи по нов за него канон. Първоначално единствено облеклото само по себе си говори, че представяният образ е християнски (**Мадона, XVII-XVIII век – изображение № 1**). По-късно се обръща внимание на европейските черти на лицето и на символиката на използваните цветове (**Мадона, XVIII век – изображение № 2**). За окончателно възприемане на католическата образност се счита пропорционирането на тялото и живописването с опит за светлосенъчно моделиране (**Мадона, XIX век – изображение № 3**).

5.1. „Мадона – Непорочно зачатие“, XVII-XVIII век



Изображение № 1

„Мадона – Непорочно зачатие“, XVII-XVIII в. – дърво, полихромия, 83x23x28 см.

Първият пример (изображение № 1) се отличава с изчистен силует и монохромия. Триумфът над змея е „вписан“ чисто символично в постамент под формата на змийска глава с отворена паст на червен фон. Чертите на лицето са подчертано азиатски, забелязва се уголемяване на дланите – съразмерни са с главата на фигурата. Линията на драперията е хармонична, почти статична. Прави впечатление липсата на полумесеца, който е ключов елемент в иконографията. Произведението може да се счита за ранна транскрипция на „Мадона – Непорочно зачатие“ и да се датира XVII-XVIII век, времето на ранната християнизация в Гоа.

5.2. Мадона – Непорочно зачатие, XVIII век

Второто произведение (изображение № 2) се отличава със силно скъсени пропорции на фигурата и уголемени длани. Лицето е частично „европеизирано“, черна и дълга, падаща по раменете е косата, пластично изведена посредством графични връзвания. Фигурата е стъпила върху постамент с изображение на херувим и полумесец с отчупена дясна половина. Херувимът е елемент на позрелата иконография на „Непорочното зачатие“. Разпознаваем е лотосовият цвят,

традиционен за индийската скулптура⁴. Силуетът се характеризира с динамиката, която позата на ръцете и драперията създават, както и с експресията на заострените върхове на полумесеца и химатия.



Изображение № 2

„Мадона – Непорочно зачатие“, XVIII в. – дърво, полихромия, 85x34x24 см.

Тази „бароковост“ се изразява в диагоналата и тежките гънки на дрехата, в леко чупливите коси и е характерна за XVIII век. Скулптурата решително може да бъде отнесена към междинен етап в асимилирането на иконографията на „Непорочно зачатие“.

⁴ Както в Индуистката, така и в Будистката скулптура, божества и богове се представят, стъпили върху свещеното цвете лотос.

5.3. „Мадона – Непорочно зачатие“, XIX-XX век



Изображение №3

„Мадона – Непорочно зачатие“, XIX- XX в. – дърво, полихромия, 118x51x29 см.

Третата скулптура (изображение № 3) в селекцията бележи етапа на пълно асимилиране на европейския стереотип – за това свидетелстват карнацията на лицето, светлите очи (виж изображение № 4) и синият химатий със златист кант. Начинът на живописване има за цел да създаде светлосенъчни ефекти, както по кожата, така и по дрехата на Мадоната. Няма нарушаване на пропорциите на тялото, дланите са малки. Полумесецът липсва, но в детайл е представена змията – символ на Грехопадението. Късната иконография на „Непорочното зачатие“ се

редуцира до настъпването на змия. Силуетът се отличава с хармоничната си линия, като художествен акцент е поставен в долната част на фигурата, където се пресичат гънките на хитона и химатия, точно над змийската глава. Датирането на скулптурата попада в периода XIX-XX век.



Изображение № 4
детайл от „Мадона – Непорочно зачатие“, XIX-XX в.

Заклучение.

Образът на Мадоната в Католическото християнство е обект на дълбок култ, любовта към него се предава на християнизирани индийци, които продължават обогатяването му в художествено отношение. Произведенията, разгледани в настоящия доклад, спадат към специфичния индо-португалски стил.

В хода на изследването си успях да установя, че колекцията „Християнска скулптура от Гоа“ на Националната галерия е най-многобройната и разнообразна такава в контекста на Европа.

Изказвам надежда палитрата от католически култови образи с вариациите в техните иконографии да бъде обект на изследване, а рядката колекция „Индо-португалска скулптура“ да бъде популяризирана.

Благодарности

На **Искра Захаријева**, уредник в Националната галерия за чуждестранно изкуство, приела колекцията „Индо-португалска скулптура“ през 1981-а и създаде текстовете към експозицията „Християнска скулптура от Гоа“;

Последващите благодарности отправям към колегите, които предоставиха информация за колекциите си.

Към **Мария Вилхена** – завеждащ скулптурната колекция на Музея за антично изкуство в Лисабон, Португалия;

Към **Антонио Каржалхо** - директор на Национален археологически музей в Лисабон, Португалия;

Към **Имма Рамос** – уредник „Азиатско изкуство“ в Бритиш Мюзийм, Великобритания;

И към колегите в **Индия**:

Към **д-р Амбика** – уредник в Националния музей в Делхи, Индия;

Към **Наташа Фернандес** – уредник в Музея за Християнско изкуство в Гоа, Индия;

Към частния колекционер **Фрейзър Андреаде** от Гоа, Индия, поддържащ страница с наименование „**Indo-Portuguese Christian art**“ в социалните мрежи.

References // Литература

Goencho Saib, (n. d.). The life and miracles of Saint Francis Xavier (Viewed at 22.06.2022) <https://artsandculture.google.com/story/hAWWhVvLN8ldfyQ> (мултимедийна презентация).

Kovachevski, Ch. (1992). Madonna in Western European painting, K&M Publishing company, Sofia, Bulgaria, ISBN 954-421-001-6, 1992. // [(Ковачевски, Хр. 1992) Ковачевски Хр. Мадоната в западноевропейската живопис. K&M Publishing company, София, България, ISBN 954-421-001-6, 1992].

Noronha, P. (n. d.). Christian Art in Goa (Viewed at 22.06.2022), https://museumofchristianart.com/journal_detailed_view/christian-art-goa (есе/уводен текст в сайта на Музея за християнско изкуство в Гоа, Индия)

Yaneva, A. et al. (2021). Selected from the collection, National Gallery, Sofia, Bulgaria, ISBN 978-954-9473-58-2, 2021. // [(Янева и кол. 2021) Янева, А. и кол. Избрано от колекцията, Национална галерия, София, България, ISBN 978-954-9473-58-2, 2021].

Александра Янева

Национална галерия, София, България

alexi.yaneva@gmail.com

AUTHOR'S DATA WERE PUBLISHED ACCORDING GDPR RULES AND PUBLICATION ETHICS OF THE JOURNAL (<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>)

Received: *02 April 2022*

Accepted: *15 June 2022*

Published: *30 June 2022*

DOI: www.doi.org/10.55630/KINJ.2022.080121



KIN Journal, 2022, Volume 08, Issue 1

Science Series Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization

Научна поредица Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация

Научная серия Культурное и историческое наследие: сохранение, презентация, оцифровка

Editors

Prof. PhD. Petko St. Petkov
Prof. PhD. Galina Bogdanova

Редактори/съставители

проф. д-р Петко Ст. Петков
проф. д-р Галина Богданова

Copy editors

Assist. prof. PhD. Nikolay Noev
Assist. prof. PhD. Kalina Sotirova-Valkova
Paskal Piperkov

Технически редактори

гл. ас. д-р Николай Ноев
ас. д-р Калина Сотирова-Вълкова
Паскал Пиперков

© Editors, Authors of Papers, 2022

© Редколегия, Авторски колектив, 2022

Published by

Institute of Mathematics and Informatics
at the Bulgarian Academy of Sciences,
Sofia, Bulgaria

Издание на

Институт по математика и
информатика при Българска академия на
науките, София, България

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

ISSN: 2367-8038